

1) Citace k úpravě – souvislý text:

Oblast moderní české stylistiky mapují také tři práce koncipované jako vysokoškolské učebnice - *Stylistika češtiny* (Chloupek a kol. 1991), *Stylistika současné češtiny* (Čechová – Chloupek – Krčmová – Minářová 1997) a nejnověji *Současná česká stylistika* (Čechová a kol. 2003); členové autorského kolektivu při jejich vydávání průběžně doplňovali a aktualizovali poznatky z oboru (z hlediska tématu tohoto příspěvku je zapotřebí zmínit se alespoň o zeslabení důrazu kladeného na prostě sdělovací funkční styl jako jeden ze základních funkčních stylů). Obecnou pasáž věnovanou přímo vztahu spisovného jazyka a stylu zpracovala ve všech třech pracích M. Čechová; mj. se v ní uvádí, že problematika funkčních stylů není omezena jen na oblast spisovného jazyka. Jako příklad typů komunikace, v nichž se využívá i nespisovných výrazových prostředků, uvádí styl umělecký, styl mluvené publicistiky, styl prakticky odborný a prostěsdělovací (citováno podle nejnovějšího vydání – Čechová in: Čechová a kol. 2003, s. 312-313). Podrobněji je tato charakteristika zpracována v pasážích věnovaných příslušným funkčním stylům, už při letmém srovnání však lze najít rozdíly např. oproti výše citovaným *Základům české stylistiky*. Kromě toho všechny tři práce obsahují samostatnou, poměrně podrobnou kapitolu věnovanou stratifikaci národního jazyka, která obsahuje informace jak o spisovných, tak o nespisovných varietách češtiny (kapitolu zpracoval J. Chloupek; o propojení stylistiky a stratifikace národního jazyka v souvislosti s domácí lingvistickou tradicí se zmiňuje také Hoffmannová 1997, s. 140).

KŘÍSTEK, M. Opozice spisovnost x nespisovnost v moderních pracích o české stylistice. In MINÁŘOVÁ, E. a ONDRÁŠKOVÁ, K., ed. 2004. Spisovnost a nespisovnost: zdroje, proměny a perspektivy. Brno : Masarykova univerzita, s. 274-277. ISBN 80-210-3568-4.

2) Citace k úpravě – seznam literatury:

ČECHOVÁ, M. a kol.: *Současná česká stylistika*. ISV, Praha 2003.

ČECHOVÁ, M. – CHLOUPEK, J. – KRČMOVÁ, M. – MINÁŘOVÁ, E.: *Stylistika současné češtiny*. ISV, Praha 1997.

HOFFMANNOVÁ, J.: *Stylistika a...* Trizonia, Praha 1997.

HAUSENBLAS, K. K základním pojmům jazykové stylistiky. *Slovo a slovesnost* 16. 1955, s. 1-15.

HAVRÁNEK, B.: Úkoly spisovného jazyka a jeho kultura. In: HAVRÁNEK, B. – WEINGART., M. (red.), *Spisovná čeština a jazyková kultura*. Melantrich, Praha s. 32-84.

JELÍNEK, M.: Stylistika. In: KARLÍK, P. – NEKULA, M. – RUSÍNOVÁ, Z. (eds.), *Příruční mluvnice češtiny*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 1995, s. 701-782.

3) Citace k úpravě – materiál z Internetu:

<http://www.blisty.cz/2004/3/29/art17491.html>

29.3.2004

O zneužití moci: Zákonné nařízení mluvit v médiích spisovně je paskvil

Jan Čulík

Motto:

Co říct o národě, kde se rozvoj společnosti a kultury dělá přijímáním zákonů? Podle mého soudu toto: Neuměli si zvolit, nebo neměli koho ze svého středu vybrat do parlamentu takového, kdo by uměl rozlišit, že zákonem se ustaluje, petrifikuje, aby něco běželo tak, jak se to mezi lidmi dobře zavedlo. V zákoně by mohlo stát, že žádná vláda ani parlament, pokud se předem nepostará o dobré vyjasnění záměru a o veřejně kontrolovatelnou a účinnou strategii zavádění, nesmí nic zavádět. Příště budeme mít zákon, že kde je Mattoni, tam je život? Je to zneužití moci.

Výše uvedená slova napsal Ondřej Hausenblas v Britských listech **10. března 2004** v reakci na to, že parlament odhlasoval nesmyslný "zákon", kterak se Eduard Beneš zasloužil o stát. Zdá se, že jsou poslanci o hodně víc opojeni mocí, než myslí. Neuplynul ani měsíc a máme tady nařízení, včleněné do zákona o rozhlasovém a televizním vysílání, že moderátoři v licencovaných médiích musí mluvit spisovně.

Je zjevné, že poslanci netuší, o čem je řeč. A také je zjevné, jak o tom **psal nedávno v Britských listech Štefan Švec**, že se budou z neznalosti postihovat jen případná sprostá slova, anebo některé obecné koncovky přídavných a podstatných jmen. Komické je, že kdyby se měl nový paragraf brát vážně, mimo zákon by bylo zřejmě rázem postaveno skoro celé zpravodajství České televize i televize Nova: je totiž značně sporné, zda výslovnost mnoha reportérů obou těchto stanic vůbec odpovídá spisovné ortoepické normě českého jazyka.

Poslankyně Levá, která s nařízením mluvit v rádiu a v televizi "spisovně" přišla, zcela zjevně **nerozumí tomu, o čem mluví**. V médiích totiž, jako v celé společnosti, se užívá nejrůznějších jazykových stylů a rejstříků. Levá měla od médií požadovat rozrůzněnost, nikoliv - proboha - spisovnost. Sdělovací prostředky jsou ve společnosti různé a plní nejrůznější, rozmanité funkce. Předepisovat spisovnost všem z nich je velmi podobné tomu, když v padesátých letech socialističtí realisté zakazovali literátům jazykový a stylistický experiment a nutili spisovatele, aby psali "jiráskovsky" - pokleslou formou sentimentálního románu, blízkého vyjadřování české buržoazie z konce devatenáctého století.

Tak, jako nelze zakázat užívání nejrůznějších stylů v literatuře (tedy - zakázat to lze, ale ten, kdo se o to pokusí, ze sebe udělá pitomce), nelze zakázat ani užívání nejrůznějších stylů v médiích. Poslankyně Levá má pravdu (pokud toto má skutečně na mysli), že by asi zpravodajství v médiích mělo být prezentováno nepříznakovou, vzdělanou jazykovou formou. Diskžokej, který uvádí hudební pořady pro mladé lidi, však přece musí mít právo svobodně užívat neformálního jazykového stylu, i obecné češtiny - toho jazyka, jakým mladí lidé mezi sebou hovoří - jinak ze sebe také udělá blbce. Hudební pořad na stanici pro mládež je svým způsobem ekvivalentem poezie - té také nebudeme předepisovat, jaká slova nesmí užívat!

Paní poslankyně Levá se spetla - měla usilovat o jazykovou rozrůzněnost v médiích, nikoliv o spisovnost. Měla by požadovat, aby každé elektronické médium užívalo takového jazykového stylu, který je vhodný pro daný způsob komunikace. Jenže, proboha, dá se tohle naoktrojovat zákonem?

Tím se nutně vracím k citátu z Ondřeje Hausenblase v záhlaví tohoto článku: "Co říct o národě, kde se rozvoj společnosti a kultury dělá přijímáním zákonů?" a nemohu než opakovat, že se poslankyni Levé a jejím kolegům ve sněmovně, kteří její návrh přijali, moc jaksí vrazila do hlavy a zaslepila je při racionálním uvažování.

V této souvislosti vítám literární texty Štefana Švece, který právem protestuje proti omezování stylistické rozrůzněnosti českého jazyka a dělá to záměrně provokativně a ironicky prostřednictvím nejrůznějších nespisovných výrazů. Poznává, kontroverzně: Nadávky jsou jednou z nejkrásnějších součástí jazyka. Je jich plná současná literatura. Publicistika je snad něco horšího? Rozumím jeho protestu proti snahám zglajchšaltovat jazyk. Samozřejmě, že i současná česká média

dělají obdobnou chybu jako poslankyně Levá, proviňují se totiž stereotypizací. Proti tomu by snad poslanci měli bojovat - těžko však schvalováním zákonů.